

AVIEL
VERBRUGGEN
DE WARE
ENERGIE
FACTUUR
HOUTEKIET

De ware energiefactuur

Hoezo 'de ware energiefactuur'? Is er dan iets on-waar aan de facturen door huishoudens en bedrijven betaald aan de leveranciers van brandstof en elektriciteit? Ja toch wel: de onschatbare risico's van klimaatverandering en van de atoomcommerce worden niet aangerekend. Zo sturen frauduleus lage prijzen ons voortdurend in de foute richting van energie-intensieve machines, gebouwen, (infra)structuren en gewoonten. In dit artikel vat Aviel Verbruggen zijn nieuwe boek 'De ware energiefactuur' samen.

MEER EN MEER MENSEN (BBC POLL 2007) EN INSTANTIES (IPCC, STERN, IEA) merken de foute richting. Dringende en drastische verandering lijken nodig. Dringend om (misschien) nog juist op tijd de onomkeerbare catastrofale klimaatverandering in te dijken. Drastisch door de gehele energie-economie om te bouwen van een risicovolle fossiel-nucleaire obesitas naar het gestroomlijnde koppel energie-efficiëntie/duurzame energie.

Er is behoefte aan redelijke radicaliteit om die ommekeer in goede banen te leiden. Radicaal is de breuk met het 'gewoon voortdoen' van vandaag en weleer. Al jaren ligt Duurzame Ontwikkeling op veler lippen, maar het moet ook werkelijkheid worden want we staan met de rug tegen de muur. Soortgelijke radicale omkeringen in de geschiedenis zijn nooit het resultaat van goede intenties; ze ontstaan en breken door vanuit het samengebalde eigenbelang van miljoenen mensen. Dat gooit bestaande regimes om en bouwt een nieuwe wereld. Dit gaat nooit zonder slag of stoot, maar redelijkheid als leidraad voorkomt veel onheil.

Drietrapsraket

Vandaag sudderen we op het spoor Kyoto-Bali-Kopenhagen. Het geloof in succes neemt eerder af dan toe, en met reden. Afspraken over CO₂ emissiereductie doelen per land nemen te veel hooi op de vork, omdat

emissies het product zijn van vier factoren: het aantal mensen, de welvaart per mens, de energie-intensiteit van de welvaart, en de emissie-intensiteit van de gebruikte energie. De eerste twee factoren zijn verweven met cultuur, geschiedenis, geloof, ontwikkeling, aspiraties, enz. van volkeren en mensen. Vanaf de jaren 1960 is het mondiale debat over demografie en geboortenbeperking bezig, maar quota van aantallen mensen per land zijn niet agendeerbaar. Vanaf diezelfde periode zijn er herhaaldelijke beloften van betere verdeling van groei en rijkdom, maar quota op het BBP per land-inwoner blijken buiten bereik. Noch intellectueel, noch

sociaal-economisch-politiek zijn bruikbare quota per land te bepalen. Begraaf dit waanidee en besteed de kostbare tijd en brains aan de laatste twee meer technische factoren: als we de emissie-intensiteit

*Drietrapsraket:
duurzame levering,
minimale intensiteit en
juiste prijszetting*

op (bijna) nul krijgen, is de zaak beklonken. Maar ook hier is kort door de bocht gaan onmogelijk: we moeten bouwen aan een drietrapsraket. De boventrap is de duurzame (lage emissies, lage risico's) energielevering; de middentrap is de minimale energie-intensiteit; de (verwaarloosde) ondertrap is de juiste prijszetting van energie. Het boek bestudeert iedere trap in detail en ook de onderlinge samenhang.

Vecht-paar

Naast een beetje hulp van brandstofsubstitutie en koolstofopvang en opslag, blijken atoomenergie en duurzame energie de enige lage emissie opties. De meerderheid vindt risicovolle atoomenergie enkel bespreekbaar nadat alle mogelijkheden van efficiëntie en duurzame energie zijn uitgeput. Saatchi&Saatchi experts in dienst van atoomlobby's willen daarom een huwelijk arrangeren van de atoomenergie met het koppel efficiëntie/duurzame energie. Een onmogelijke driehoeksverhouding, dus een moord op de in de weg staande efficiëntie is impliciet beraamd. Daarna kan atoomenergie de duurzame energie onderdrukt houden zoals tot heden het geval is. Op alle belangrijke aspecten van de elektriciteitsvoorziening vormen atoomenergie en duurzame energie een vecht-paar zonder toekomst.

Duurzame energie moet de klus klaren samen met haar natuurlijke partner: energie efficiëntie. Duurzame energie is duur omdat haar factuur vooraf en volledig te betalen valt. Zelfs met de verst verfijnde technologie blijft de aarde draaien om haar as in 24 uur en om de zon in 365,25 dagen. Diffuus, onregelmatig, wispelturig, ... duurzame energie is ongeschikt om de huidige energieobesitas te voeden. Afslanken in energie-intensiteit is de boodschap.

Intensiteit combineert waardengebonden keuzen (consumptie, levensstijlen) en technische efficiëntie als brug tussen activiteiten en hoeveelheid energie erbij benut. Intensiteit blijkt perfect prijsgevoelig: hoge prijs betekent lage intensiteit en vice versa. De intensiteiten dalen even sterk als de prijzen stijgen zodat de facturen gelijk blijven, ongeacht de prijshoogte. In grote letters staat op de muur: geen energie-efficiëntie zonder hoge energieprijzen en hoge prijzen maken ons niet arm maar efficiënt.

Doordachte taksombouw

Moeten we dan gelukkig zijn met de hoge olieprijs van de zomer 2008? Allesbehalve: deze hoge prijzen genereren excessieve winsten voor buitenlandse elites en energiemonopolies, waardoor onduurzaamheid stijgt door nog meer obscene consumptie of uitbreiding van risicovolle energie (meer olie aanboren). Neen: hoge energieprijzen moeten komen van doordachte taksombouw die subsidies voor risicovolle systemen afbouwt door de ware factuur te presenteren en de opbrengsten recycleert om de efficiënte en duurzame energie uitvindingen en investeringen te bekostigen. Zonder die taksombouw betaalt de burger meer dan dubbel: een keer aan de monopolies (die nog meer onduurzaamheid opwerpen) en een keer om de onvermijdelijke duurzame oplossingen te scheppen. De raket van duurzaamheid zal niet vertrekken als de onderste trap niet in werking treedt.

In het begin van de jaren 1980 lag het pad van de efficiëntie/hernieuwbare energie duurzaamheid open, maar werd snel afgesloten. De energiemonopolies zaten overstelpt met onduurzame overcapaciteiten, verergerd door de ontluikende efficiëntie. Energieprijzen stortten in tot ieders voldoening. Pleitbezorgers van een doordachte taksombouw waren wat vervelend, maar gemakkelijk de mond gesnoerd door een monsterverbond tussen energiemonopolies, industriëlen, verbruikersorganisaties en politici. Een fatwa tegen energietaksen effende

de weg voor economische wildgroei die de mensheid het paradijs voorhield. Ondanks de vandaag (Stern) beleden boodschap van prijzen die de waarheid vertellen, ettert de fatwa verder; uitroeien van kruin tot wortel is nodig, en het boek spit dit stevig uit.

Goede bedoelingen

Het laatste hoofdstuk biedt een erg kritische ontleding van de aan de gang zijnde politiek van de goede bedoelingen waarin de EU de vlag draagt. Liberalisering van de elektriciteits- en gasmarkt, steun aan hernieuwbare energie, warmtekracht bevordering, emissiehandel, ... wellicht allemaal goed bedoeld, maar veel te stuntelig om vanuit het publieke belang de krachten van energiemonopolies en andere industrieën te breidelen. We moeten en we kunnen beter. Niet via nog meer dictaten en systemen vanuit getilde commissies en emotionele platformen af te kondigen en uniform aan de uiterst diverse wereld op te leggen. Maar door dringend en drastisch te veranderen, ook in de politiek. Belangrijke leidende principes moeten de bouwstenen en architectuur van het modiale energie- en klimaatbeleid vorm geven, zoals:

- Respecteer de soevereiniteit van landen, organisaties en mensen, met het besef dat de diversiteit (gelukkig) erg groot is; vergeet dus de hersenschimmen van mondiale emissiehandel of van de uniforme koolstoftaks.
- Akkoorden moeten globaal gelden maar beperkt zijn tot het voorkomen van vrijbuitery en het regelen van transfers tussen rijke en arme landen; aansluiten bij het mondiale akkoord is aantrekkelijk door transparante eenvoud en verifieerbaarheid, en door evenwichtige balansen rechten/plichten, baten/kosten en resultaten/prestaties per land.
- Neem het IPCC 430~450ppm CO₂-eq concentratie stabilisatietraject als leidraad en realiseer het door land-specifieke verbeteringstrajecten op de drietrapsraket taksombouw – energieintensiteit daling – duurzame energie ontplooiing; ieder land moet de eigen raket bouwen en lanceren, maar toezicht erop is mogelijk op basis van beschikbare data van IMF, WEC, IEA, OLADE, enz.
- De industrielanden moeten voorgaan in de ombouw door het echt opnemen van de 'gemeenschappelijke maar ongelijke verantwoordelijkheid'; schrap dubieuze offsets en vervang ze door transparante transfers.

Het boek rondt af met vijf argumenten waarom ware energiefacturen meer gelijkheid in de wereld zullen brengen, nogmaals in tegenspraak met doodoeners dat echte duurzaamheid doet lijden. Het is warem-pel nodig dringend en drastisch te veranderen in daden, maar ook in studie en vertolking van de werkelijkheid. ■

.....
Het boek 'De ware energiefactuur' van Aviel Verbruggen is verschenen bij Uitgeverij Houtekiet (ISBN 978 90 89240170) en kost 22,50 euro. De auteur (1949) is energie- en milieu-econoom, doctor in de toegepaste economische wetenschappen en hoogleraar (Universiteit Antwerpen, 1979). Hij studeerde systeemanalyse aan Stanford University en is voorzitter van het Departement voor Milieu, Technologie en Technologiemanagement. Verbruggen was voorzitter van de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen (1991-1995) en concipieerde en redigeerde de Vlaamse milieu- en natuurrapporten (1993-1998). Hij is sinds 1998 lid van het IPCC, het VN-klimaatpanel dat in 2007 de Nobelprijs voor de Vrede kreeg.